

Πληρεξουσιότητα και νομιμοποίηση αλλοδαπού νομικού προσώπου, κατά τον ΚΔΔ*

Περίληψη: Το τὸδ θα πρέπει πάντοτε να αναζητήσει το αλλοδαπό δικαιο νομιμοποίησες (ήτοι πρώτο στάδιο εκπροσωπήσεως και δεύτερο στάδιο πληρεξουσιότητας), υπό τις προϋποθέσεις των άρθρων 25 παρ. 3, 30 παρ. 4 και 114 παρ. 4 ΚΔΔ. Απαγορεύεται η απόρριψη ένδικου βοηθήματος ως απαραδέκτου πριν εφαρμοσθεί με απόλυτη συνέπεια και στα δύο στάδια το άρθρο 144 παρ. 4 ΚΔΔ σε συνδυασμό προς τα άρθρα 25 παρ. 3 και 30 παρ. 4 ΚΔΔ.

Πάνος Λαζαράτος

Καθηγητής Διοικητικού Δικαίου
Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου
Αθηνών

Περιεχόμενα

- I. Εφαρμοστέο δικαιο
- II. Υποχρέωση αυτεπάγγελτης αναζητήσεως του αλλοδαπού δικαίου
- III. Επικουρική υποχρέωση διαταγής αποδείξεων
- IV. Περιπτώσιολογία ελαττωματικών δικαστικών αποφάσεων
- V. Εφαρμογή του άρθρου 96 παρ. 3 ΚΔΔ
- VI. Συμπεράσματα - Απάντηση

Μου ετέθη το ακόλουθο ερώτημα σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής των άρθρων 28 και 30 ΚΔΔ επί διοικητικής δίκης ουσίας ενώπιον των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων (στο εξής: τὸδ):

-Τι πρέπει να αποφανθεί ο διοικητικός δικαστής, αν το ένδικο βοήθημα ενώπιον τὸδ ασκείται από αλλοδαπό νομικό πρόσωπο και αμφισβητείται κατά πόσον τα προσαγόμενα στοιχεία νομιμοποίησες ή/και πληρεξουσιότητας ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των άρθρων 28 και 30 Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (στο εξής: ΚΔΔ), αντιστοίχως;».

I. Εφαρμοστέο δικαιο

1. Προκειμένου να απαντηθεί το τεθέν ερώτημα, θα πρέπει κατ' αρχήν να διευκρινιστεί αν ο διοικητικός δικαστής θα εφαρμόσει, επί του ζητήματος, ημεδαπό ή αλλοδαπό δικαιο.

Ὡς προς την εκπροσώπηση αλλοδαπού νομικού προσώπου, το άρθρο 25 παρ. 3 ΚΔΔ ορίζει ότι αυτή διέπεται από το δικαιο της έδρας του αλλοδαπού νομικού προσώπου, εφ'

όσον ειδική διάταξη δεν ορίζει διαφορετικά¹.

* Για λόγους προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, οι παραπομπές σε νομολογία γίνονται με αναφορά στον τόπο που εδρεύει το εκάστοτε αλλοδαπό νομικό πρόσωπο (λ.χ. Αμβούργο/2014).

1. Τέτοια διάταξη δεν υπάρχει στο ΠΔ 18/1989. Έτσι, δικαιολογείται η αμιγής εφαρμογή του άρθρου 27 παρ. 3 ΠΔ 18/1989 και η απαίτηση συμβολαιογραφικού δικαστικού πληρεξουσίου και επί αλλοδαπών νομικών προσώπων. Έτσι ρητά, η ΣτΕ 1063/2017 (σκέψη 5), η οποία μάλιστα θεωρεί τις διατάξεις των παρ. 1 και 2 του άρθρου 27 ΠΔ 18/1989 ειδικές σε σχέση με τις διατάξεις του ΑΚ, δεδομένου ότι οι πρώτες είναι δικονομικές και μάλιστα αφορούν την διαδικασία ενώπιον του ΣτΕ. Σύμφωνα με την ΣτΕ 4706/2014 (7μελής-σκέψη 6), οι διατάξεις του άρθρου 27 ΠΔ 18/1989 ρυθμίζουν κατ' αποκλειστικότητα το αμιγώς διαδικαστικό ζήτημα της νομιμοποίησες των πληρεξουσίων δικηγόρων ενώπιον του ΣτΕ, ανεξαρτήτως του εάν το έγγραφο της πληρεξουσιότητας συντάσσεται στην ημεδαπή ή στην αλλοδαπή.

Ως προς την παροχή πληρεξουσιότητας, το άρθρο 30 παρ. 4 ΚΔΔ² ορίζει ότι, αν η πράξη με την οποία παρέχεται η πληρεξουσιότητα έχει καταρτιστεί από αλλοδαπή αρχή, διέπεται από το δίκαιο του τόπου καταρτίσεως της δικαιοπραξίας αυτής.

Το άρθρο 30 παρ. 4 ΚΔΔ θα πρέπει μάλιστα να θεωρηθεί ειδικό έναντι του άρθρου 11 ΑΚ, η εφαρμογή του οποίου πάντως οδηγεί στο ίδιο αποτέλεσμα³. Κάθε δικαιοπραξία (και συνεπώς και η μονομερής δικαιοπραξία της παροχής πληρεξουσιότητας) διέπεται, μεταξύ άλλων, και από το δίκαιο του τόπου που επιχειρείται.

2. Ως προς την παροχή πληρεξουσιότητας, τούτο σημαίνει ότι, εφ' όσον η νομική αυτή πράξη καταρτίστηκε από αλλοδαπή αρχή, εφαρμόζεται αποκλειστικά και μόνον το άρθρο 30 παρ. 4 ΚΔΔ και όχι το άρθρο 30 παρ. 2 ΚΔΔ⁴. Η πράξη αυτή διέπεται ως προς την εγκυρότητά της από το αλλοδαπό και όχι από το ημεδαπό ουσιαστικό και δικονομικό δίκαιο.

3. Τα κατά το ελληνικό δίκαιο στοιχεία νομιμοποίησης του εκπροσώπου νομικού προσώπου δεν προκύπτουν ρητώς από τον ΚΔΔ. Αναφέρονται απλώς ως τέτοια σε σειρά άρθρων και ιδίως στα άρθρα 26 και 28 ΚΔΔ.

Η νομολογία, πάντως, η οποία ερμηνεύει και τις καθ' έκαστον διατάξεις περί νομικών προσώπων και εταιρειών, απαιτεί ιδίως: α) το τελευταίο κωδικοποιημένο καταστατικό του νομικού προσώπου, β) πιστοποιητικό ΓΕΜΗ περί του ότι το καταστατικό αυτό είναι όντως το τελευταίο και γ) έγγραφο αποδεικνύον ότι ο παρέχων την πληρεξουσιότητα εκπροσωπεί το νομικό πρόσωπο⁵.

Και τα τρία ανωτέρω στοιχεία έχουν ως σκοπό να αποδείξουν ότι το φυσικό πρόσωπο, που παρέχει την πληρεξουσιότητα στον δικηγόρο, εκπροσωπεί, κατά το ελληνικό δίκαιο, το ημεδαπό νομικό πρόσωπο.

Το καταστατικό αποδεικνύει, ιδίως, ότι το νομικό πρόσωπο υφίσταται και τυποποιεί *in abstracto* τον τρόπο εκπροσωπήσεώς του (στοιχεία νομιμοποίησης α και β).⁶

Το ειδικό έγγραφο εκπροσωπήσεως (γ) τυποποιεί ότι ο *in concreto* παρασκών την πληρεξουσιότητα ταυτίζεται με τον *in abstracto* δικαιούμενο ή εξουσιοδοτείται νομίμως (κατά το νόμο ή/και το καταστατικό) να παράσχει την πληρεξουσιότητα.

Όταν, όμως, το νομικό πρόσωπο είναι αλλοδαπό, το άρθρο 25 παρ. 3 ΚΔΔ ορίζει ρητά ότι για όλα τα ζητήματα εκπροσωπήσεως (*in abstracto* και *in concreto*), δίχως διάκριση, εφαρμοστέο είναι το δίκαιο της έδρας του αλλοδαπού νομικού προσώπου.⁷

4. Κατ' ακολουθίαν, ισχύουν, εν προκειμένω, δύο κανόνες:

α) Ως προς τα στοιχεία νομιμοποίησης⁸, εφαρμοστέο είναι το δίκαιο του αλλοδαπού νομικού προσώπου (άρθρο 25 παρ. 3 ΚΔΔ).

β) Ως προς την πράξη παροχής πληρεξουσιότητας, η οποία έχει καταρτιστεί από αλλοδαπή αρχή, εφαρμοστέο είναι το δίκαιο του τόπου καταρτίσεως της δικαιοπραξίας παροχής πληρεξουσιότητας (άρθρο 30 παρ. 4)⁹.

5. Η ορθή ερμηνεία του κανόνα (α) για τα στοιχεία νομιμοποίησης οδηγεί στις ακόλουθες περαιτέρω παραδοχές.

α) Εφαρμοστέο είναι το αλλοδαπό δίκαιο τόσο ως προς τα ποιά είναι τα αναγκαία στοιχεία νομιμοποίησης όσο και ως προς την αποδεικτική του ισχύ.

β) Το αλλοδαπό δίκαιο και μόνο αυτό¹⁰ προσδιορίζει αν εν προκειμένω ο παρέχων την πληρεξουσιότητα εκπροσωπεί το διάδικο αλλοδαπό νομικό πρόσωπο, σύμφωνα με τους κανόνες εκπροσωπήσεως του αλλοδαπού και όχι του ημεδαπού δικαίου.

Εφόσον υφίσταται ειδικός αλλοδαπός κανόνας δικαίου περί εκπροσωπήσεως ενώπιον ομοίωβαθμου αλλοδαπού τακτικού δικαστηρίου είναι αυτός που τυγχάνει εφαρμο-

2. Ούτε διάταξη αντίστοιχη με το άρθρο 30 παρ. 4 ΚΔΔ υφίσταται στο ΠΔ 18/1989. Έτσι, η τυχόν μεταφορά της νομολογίας του ΣτΕ, κατά την ερμηνεία και εφαρμογή των περί πληρεξουσιότητας διατάξεων του ΚΔΔ, είναι εντελώς εσφαλμένη. Τα άρθρα 25 παρ. 3 και 30 παρ. 4 ΚΔΔ επιβάλλουν εντελώς διάφορη ερμηνευτική προσέγγιση των περί εκπροσωπήσεως και πληρεξουσιότητας κανόνων στο ΠΔ 18/1989 και στον ΚΔΔ. Η άκριτη μεταφορά νομολογιακών παραδοχών της μίας δικονομίας στην άλλη είναι προδήλως πλημμελής.

3. Έτσι, σε σχέση με τα άρθρα 27 ΠΔ 18/1989 και 11 ΑΚ, η πλειοψηφία της ΣτΕ 4076/2014 με παραπομπή στις ΣτΕ 1408/1994, 3011/2007 καθώς και στις ΑΠ 292/2002 και 909/2004. Διαφορετικά, η μειοψηφία της ΣτΕ 4076/2014 (σκέψη 6), θεωρώντας ότι η παροχή δικαστικής πληρεξουσιότητας δεν αποτελεί αμιγώς διαδικαστικό ζήτημα, αλλά άπτεται του ουσιαστικού δικαιώματος περί παροχής έννομης προστασίας.

4. Πάντως τα τδδ, συνήθως, εφαρμόζουν και το άρθρο 11 ΑΚ. Βλ. ενδεικτικώς ΔΠρΑθ 20463/2015 (σκέψη 3).

5. Βλ. ενδεικτικώς, ΣτΕ 168/2016.

6. Σε αλλοδαπό, όμως, δίκαιο τούτο μπορεί να αποδεικνύεται με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, όπως το απόσπασμα του εμπορικού μητρώου ή η σχετική δήλωση ενώπιον συμβολαιογράφου. Πρβλ. κατωτέρω τις υποσ. 15 και 29-30.

7. Το γεγονός ότι η ρύθμιση αυτή υπάρχει στον ΚΔΔ και όχι σε άλλο δικονομικό νομοθέτημα δηλώνει την μείζονα σημασία της. Τυχόν αγνόησή της ή παρερμηνεία της με μεταφορά νομολογιακών δεδομένων από άλλη δικονομία, συνιστά σοβαρό δικονομικό σφάλμα.

8. Εκπροσωπήσεως και εν γένει πληρεξουσιότητας δηλαδή.

9. *Lex loci actus*. Όμως, ως προς την ίδια την πράξη παραστάσεως και άρα το περιεχόμενο και την ερμηνεία της ίδιας της δικαιοπραξίας της πληρεξουσιότητας, εφαρμοστέα είναι η *lex fori* (βλ. ΣτΕ 2063/2005, ΣτΕ Ολ 1063/1987, ΣτΕ 3931/1999, 4706/2014-επταμ.).

10. Πρόκειται για τον ερμηνευτικό κανόνα που συχνά παραβιάζεται. Πρβλ. λεπτομέρειες στην υποσ. 25 της περιπτώσιολογίας ελαττωματικών δικαστικών αποφάσεων.

στέος¹¹, δεδομένου ότι ευλόγως αναζητείται η εγγύτερη προς το ζήτημα *sedes materiae*¹².

6. Η ορθή ερμηνεία του κανόνα (B) για την πράξη παροχής πληρεξουσιότητας οδηγεί στα ακόλουθα συμπεράσματα.

α) Το άρθρο 30 παρ. 4 ΚΔΔ δεν εφαρμόζεται επί παροχής πληρεξουσιότητας με προφορική δήλωση στο ακροατήριο¹³ κατ' άρθρο 30 παρ. 2 (α) ΚΔΔ.

β) Η πράξη παροχής πληρεξουσιότητας από αλλοδαπή αρχή κατ' άρθρο 30 παρ. 4 ΚΔΔ, δεν είναι ανάγκη να έχει τα στοιχεία του άρθρου 30 παρ. 2 (B) ΚΔΔ. Δεν είναι αναγκαίο να συνίσταται ούτε σε συμβολαιογραφικό έγγραφο ούτε σε ιδιωτικό με βεβαίωση του γνησίου της υπογραφής. Οποιαδήποτε πράξη παροχής πληρεξουσιότητας, έγκυρη κατά το αλλοδαπό δίκαιο κατ' εφαρμογή του άρθρου 30 παρ. 4 ΚΔΔ, είναι δεσμευτική ως προς την εγκυρότητα και για τον Έλληνα διοικητικό δικαστή¹⁴.

γ) Συναφώς, ακόμα και αν, κατά το αλλοδαπό εφαρμοστέο δίκαιο, η πληρεξουσιότητα παρέχεται με συμβολαιογραφικό έγγραφο ή με ιδιωτικό βεβαίας χρονολογίας, ο τρόπος καταρτίσεως και η αποδεικτική ισχύς των τελευταίων¹⁵ διέπεται από το αλλοδαπό δίκαιο και μόνο.

δ) Όμοια, όπως και επί νομιμοποιήσεως και εκπροσωπήσεως, εφόσον υφίσταται ειδικός αλλοδαπός κανόνας περί παροχής πληρεξουσιότητας ενώπιον ομοιόβαθμου αλλοδαπού τδδ, ο κανόνας αυτός και μόνον τυγχάνει εφαρμοστέος, σύμφωνα με την γενική μεθοδολογική αρχή (που ισχύει στο σύνολο των ηπειρωτικών και αγγλοσαξονικών εννόμων τάξεων) *lex specialis derogat legi generali*. Υπό αυτή την οπτική αναζητείται πάντα, κατά τα προαναφερθέντα, η εγγύτερη προς το τιθέμενο ζήτημα *sedes materiae* του αλλοδαπού δικαίου.

7. Συμπερασματικά, εφ' όσον πληρούνται τα στοιχεία του πραγματικού των άρθρων 25 παρ. 3 και 30 παρ. 4 ΚΔΔ, εφαρμοστέο τυγχάνει το αλλοδαπό δίκαιο ως προς το ζήτημα της εγκυρότητας και της πληρότητας της νομιμοποιήσεως και της παροχής πληρεξουσιότητας επί διαδίκου αλλοδαπού νομικού προσώπου.

II. Υποχρέωση αυτεπάγγελτης αναζητήσεως του αλλοδαπού δικαίου

8. Το άρθρο 144 παρ. 4 ΚΔΔ ορίζει τα ακόλουθα:

«Το αλλοδαπό δίκαιο, το έθιμο και τα συναλλακτικά ήθη λαμβάνονται υπόψη αυτεπαγγέλτως, εφόσον είναι γνωστά στο δικαστήριο. Αν δεν είναι γνωστά, διατάσσεται η απόδειξή τους κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 152».

Η προσεκτική ανάγνωση του πρώτου εδαφίου οδηγεί στις ακόλουθες ερμηνευτικές αρχές και συμπεράσματα.

9. α) Η γενική αρχή *jura novit curia* ισχύει κατ' αρχήν και για το αλλοδαπό *jus*.

β) Εφ' όσον το αλλοδαπό δίκαιο είναι γνωστό, ο δικαστής πρέπει να το εφαρμόσει αυτεπαγγέλτως, δίχως να απαιτείται επίκληση κανόνων δικαίου από τον διάδικο¹⁶.

γ) Αν το αλλοδαπό δίκαιο είναι γνωστό¹⁷ κατά το εδάφιο α', απαγορεύεται να διαταχθεί απόδειξη κατά το εδάφιο β'.

δ) Ο δικαστής υποχρεούται να καταβάλει τουλάχιστον όση προσπάθεια απαιτείται για να γνωρίσει το ημεδαπό δίκαιο και για το αλλοδαπό!

Διαφορετική θεώρηση θα συνιστούσε παράβαση του κανόνα, αλλά και συνταγματικών αρχών, όπως ιδίως η αρχή της ισότητας (ενώπιον του νόμου, αλλά και της ισότητας των διαδίκων).

ε) Ο δικαστής υποχρεούται να καταβάλει όση προσπάθεια απαιτεί η αρχή της αναλογικότητας, προκειμένου να γνωρίσει αυτεπαγγέλτως¹⁸ το αλλοδαπό δίκαιο κατά το εδάφιο α'. Πρέπει, συνεπώς, να αναζητήσει κάθε πρόσφορο μέσο πληροφορήσεως, διαφορετικά όχι μόνο παραβιάζει

11. Βλ. λ.χ. την εφαρμογή του άρθρου 35 GmbHG στην απόφαση Αμβούργο/2014 (υποσ. 25 της περιπτωσιολογίας).

12. Είναι χαρακτηριστικό λ.χ. ότι η ΔΠρΑθ 20463/2015 αναζητεί στην 9. σκέψη κανόνες πληρεξουσιότητας του Ελβετικού Δικαίου ενώπιον ελβετικών διοικητικών πρωτοδικείων και όχι οποιονδήποτε διοικητικών δικαστηρίων. Παρόμοια, η ΔΕφΑθ 3587/2013 (σκέψη 10.) αναζητεί κανόνες του ιταλικού δικαίου περί πληρεξουσιότητας ενώπιον διοικητικών δικαστηρίων «και ειδικότερα Διοικητικού Εφετείου».

13. Δεδομένου ότι η διαδικαστική αυτή πράξη λαμβάνει χώρα στην ημεδαπή.

14. Είναι σφάλμα το να συγχέεται η διαδικαστική πράξη της παροχής πληρεξουσιότητας με την διαδικαστική πράξη της παραστάσεως.

15. Σε πολλά δίκαια, το συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο έχει αυξημένη αποδεικτική ισχύ και καλύπτει έγγραφα που κατά το ελληνικό δίκαιο απαιτούνται ως στοιχεία νομιμοποιήσεως. Τούτο συχνά παραγνωρίζεται από την ελληνική νομολογία (πρβλ. ΣτΕ 168/2016, σκέψη 4 με περαιτέρω παραπομπή). Θυμίζουμε, πάντως, και πάλι ότι συχνά το ΣτΕ ερμηνεύει το ΠΔ 18/1989 και όχι τον ΚΔΔ.

16. Αυτονοήτως η επίκληση εγγράφων νομολογίας και διατάξεων αλλοδαπού δικαίου από τον διάδικο είναι όχι μόνο επιτρεπτή, αλλά και επιθυμητή, ως πρόσφορο μέσο αναζητήσεως και ευρέσεως του αλλοδαπού δικαίου. Δεν συνιστά, όμως, υποχρέωση του διαδίκου αλλοδαπού νομικού προσώπου.

17. Ή καταστεί γνωστό μετά από αυτεπάγγελτη αναζήτηση του δικάζοντος Δικαστηρίου.

18. Η κρατική υποχρέωση προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων καταλαμβάνει τόσο την δικαστική εξουσία (ως μέρος του Κράτους) όσο και το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας. Πρβλ. άρθρο 25 παρ. 1 (β') Συντ. «Όλα τα κρατικά όργανα (και ο δικαστής) υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιστη και αποτελεσματική άσκηση των ατομικών δικαιωμάτων».

το άρθρο 144 παρ. 4 ΚΔΔ, αλλά και δεν παρέχει και απο-
τελεσματική δικαστική προστασία κατ' άρθρο 20 παρ. 1
Συντ.

στ) Εάν ο δικαστής εφαρμόσει πρόωρα το εδάφιο β', πα-
ραβιάζει αυτοθρόως το εδάφιο α' του άρθρου 144 παρ.
4 ΚΔΔ.

ζ) Η ορθή εφαρμογή του εδαφίου α' και η μη πρόωρη με-
τάβαση στο εδάφιο β', πρέπει να προκύπτουν, έστω και
λιτά, από την αιτιολογία της δικαστικής αποφάσεως.

10. Δεδομένου, λοιπόν, ότι μέτρο της εγκυρότητας και
πληρότητας της νομιμοποίησεως είναι το αλλοδαπό δίκαιο
και μόνο, το ελληνικό τακτικό διοικητικό δικαστήριο οφεί-
λει να αναζητήσει το αλλοδαπό δίκαιο και κατά την εφαρ-
μογή του άρθρου 28 παρ. 3 ΚΔΔ. Δεν μπορεί, δηλαδή, να
διαπιστώσει αν κατά νόμο¹⁹ στοιχεία της νομιμοποίησε-
ως έχουν υποβληθεί όλα ή/και παρουσιάζουν ελλείψεις,
διότι τόσο το «όλα», όσο και οι «ελλείψεις» θα πρέπει να
κριθούν από το αλλοδαπό δίκαιο και μόνο.

Πρώτα, συνεπώς, θα αναζητηθεί το αλλοδαπό δίκαιο και
στη συνέχεια, με μέτρο αυτό, θα εφαρμοστεί κατά γράμμα
το άρθρο 20 παρ. 3 ΚΔΔ. Πρόωρη εφαρμογή του άρθρου
28 παρ. 3 ΚΔΔ, χωρίς προηγούμενη αναζήτηση και εύρε-
ση του αλλοδαπού δικαίου, συνιστά δικονομικό σφάλμα.

III. Επικουρική υποχρέωση διαταγής αποδείξεων

11. Εφ' όσον το τδδ χρησιμοποιήσει πρώτα κάθε πρόσφο-
ρο, κατά την κρίση του, μέσο και δεν κατορθώσει εντού-
τοις να ανεύρει το αλλοδαπό δίκαιο εκπροσωπήσεως ή/
και πληρεξουσιότητας, είναι υποχρεωμένο να προχωρή-
σει στην εφαρμογή του εδαφίου β' του άρθρου 144 παρ.
4 ΚΔΔ.²⁰ Είναι, δηλαδή, υποχρεωμένο να διατάξει αποδεί-
ξεις με απόφαση για συμπληρωματική απόδειξη του άρ-
θρου 152 ΚΔΔ. Απαγορεύεται, δηλαδή, να αποφασίσει,
κατά το ελληνικό δίκαιο, ή επί τη βάσει ατελούς γνώσεως
του αλλοδαπού δικαίου, ή επί τη βάσει αυθαίρετων υπο-
θέσεων, τεκμηρίων, αναλογιών ή πλασμάτων προς την
μια ή την άλλη κατεύθυνση²¹. Απαγορεύεται ασφαλώς και
να «προσπεράσει» το θέμα ή να αρνησιδικήσει.

19. Τα κατά νόμο στοιχεία της νομιμοποίησεως, προκειμένου
περί αλλοδαπού νομικού προσώπου, είναι τα κατά τον αλ-
λοδαπό νόμο στοιχεία, στο άρθρο 28 παρ. 3 ΚΔΔ.

20. Αντιθέτως, όχι σπάνια, τα τδδ είτε δεν αναζητούν το αλλο-
δαπό δίκαιο (δηλ. δεν εφαρμόζουν το πρώτο εδάφιο του
άρθρου 144 παρ. 4 ΚΔΔ), είτε αφού το αναζητήσουν και δεν
το διακριβώσουν, απορρίπτουν το βοήθημα με σκέψεις βα-
σιζόμενες στο ελληνικό και όχι στο αλλοδαπό σύστημα εκ-
προσωπήσεως, νομιμοποίησεως και παροχής πληρεξουσι-
ότητας (εν στενή εννοία) παραβιάζοντας έτσι (και) το δεύ-
τερο εδάφιο της διατάξεως (του άρθρου 144 παρ. 4 ΚΔΔ).

21. Βλ. λεπτομέρειες στην υποσ. 25 της περιπτώσιολογίας
ελαττωματικών αποφάσεων.

12. Η υποχρέωση του δικαστηρίου να διατάξει αποδείξει
προκύπτει από την γενική απαγόρευση αρνησιδικίας κατά
τα ανωτέρω, καθώς και από την οριστική έγκλιση ενε-
στώτος του ρήματος «διατάσσεται» στο εφαρμοστέο εδά-
φιο β' του άρθρου 144 παρ. 4 ΚΔΔ.

Η συνήθης νομολογιακή έκφραση ότι το Δικαστήριο «έχει
την ευχέρεια να αναβάλει την έκδοση οριστικής αποφά-
σεως και να διατάξει σχετική απόδειξη»²² δεν δηλώνει
γνήσια διακριτική ευχέρεια, που σε περίπτωση μη ασκή-
σεως της θα ισοδυναμούσε με απαγορευμένη αρνησιδι-
κία ή απόφαση επί τη βάσει μη νομίμων κριτηρίων, αλλά
«εξουσία» του Δικαστηρίου που του δίδεται ως δέσμια
αρμοδιότητα στο άρθρο 144 παρ. 2 β' ΚΔΔ. Η έκφραση
«έχει την ευχέρεια να αναβάλει» σημαίνει περίπου ότι και
το μπορεί να απορρίψει την αίτηση αναστολής αν υπερι-
σχύει το δημόσιο συμφέρον στο άρθρο 52 παρ. 6 εδ. β ΠΔ
18/1989.

Το Δικαστήριο υποχρεούται μετά από προηγούμενη
στάθμιση, που δηλώνεται στην λέξη «μπορεί», να απορ-
ρίψει την αίτηση αναστολής, όταν το δημόσιο συμφέρον
υπερισχύει της βλάβης του αιτούντος.

Παρόμοια, το τδδ υποχρεούται, μετά από προηγούμε-
νη κρίση και στάθμιση ως προς την εξάντληση όλων των
πρόσφορων μέσων ευρέσεως του αλλοδαπού δικαίου, να
διατάξει συμπληρωματική απόδειξη. Το Δικαστήριο, δη-
λαδή, δεν υποχρεούται να αναζητήσει το αλλοδαπό δι-
καιο και με απρόσφορα (κατά την αρχή της αναλογικό-
τητας) μέσα. Έχει τη νομική εξουσία να προχωρήσει στο
εδάφιο β', όπου υποχρεούται να διατάξει αποδείξεις.

13. Η απόφαση περί αποδείξεως του αλλοδαπού δικαίου
δεν διέπεται, κατά πάγια νομολογία, η οποία ωστόσο δεν
έχει εξειδικευτεί από τους κοινούς περί αποδείξεως κα-
νόνες «ως εκ της φύσεως του αποδεικτέου θέματος».
Πράγματι, εδώ το αποδεικτέο θέμα δεν είναι «πραγματι-
κό γεγονός» (κατ' άρθρο 144 παρ. 2 ΚΔΔ), αλλά κανόνες
ή κανόνες δικαίου.

Εντούτοις, κατά βάση και τα τέσσερα στοιχεία του άρθρου
152 παρ. 2 ΚΔΔ πρέπει να εμπεριέχονται στην απόφαση
για συμπληρωματική απόδειξη και δη:

α) Το θέμα της αποδείξεως.

β) Ο διάδικος που φέρει το βάρος της.

γ) Τα αποδεικτικά μέσα.

δ) Ο χρόνος περατώσεώς της (Ο τόπος και ο χρόνος διεξα-
γωγής κατά βάση δεν κυριολεκτούνται, εν προκειμένω).

14. Το περιεχόμενο της αποφάσεως συμπληρωματικής
αποδείξεως αλλοδαπού δικαίου δεν είναι βέβαια αυθαί-
ρετο, ούτε μη ελεγκτέο ως προς τη νομιμότητα. Δεν συ-
νιστά πεδίο απόλυτης και ανέλεγκτης εκτιμητικής ευχέ-

22. Βλ. ενδεικτικώς ΣτΕ ΟΛ 3265/1990, 918/2008 (επταμ.),
2866/2012, ΔΕφΑΘ 3587/2013 (σκέψη 9.), ΑΠ 665/2011.

ρειας του Δικαστηρίου. Η αναβλητική απόφαση του άρθρου 144 παρ. 2 (β) δεν έχει καμία σχέση με την αναβλητική απόφαση του άρθρου 28 παρ. 3 ΚΔΔ περί συμπληρώσεως νομιμοποιητικών στοιχείων.

Συγκεκριμένα, ως προς κάθε ένα από τα τέσσερα βασικά στοιχεία της συμπληρωματικής αποδείξεως αλλοδαπού δικαίου, θα μπορούσαν να ληφθούν τα ακόλουθα:

15. Ως προς το θέμα της αποδείξεως, αυτό θα πρέπει να τάσσεται σαφώς με διάκριση μεταξύ πληρεξουσιότητας και εκπροσωπήσεως και με «ανοιχτό» λεκτικό προσανατολισμό, ήτοι όχι προσαρμοσμένο στο ελληνικό δίκαιο και μόνο, το οποίο εξ ορισμού δεν είναι εφαρμοστέο. Διαφορετικά, ήδη, η απόφαση περί αποδείξεως παραβιάζει εμμέσως τα άρθρα 25 παρ. 3, 30 παρ. 4 και 144 παρ. 4 (β) ΚΔΔ.

16. Ως προς τον διάδικο που φέρει το βάρος αποδείξεως της, αυτό λογικό είναι στην συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων να είναι το αλλοδαπό νομικό πρόσωπο. Όχι μόνο γιατί το τελευταίο «δημιουργεί» το πρόβλημα, αλλά και γιατί έχει την καλύτερη δυνατότητα και συμφέρον να το επιλύσει.

17. Το τασσόμενο αποδεικτικό μέσο είναι, συνήθως, η παροχή νομικών πληροφοριών από το ΝΠΔΔ -Ινστιτούτο Διεθνούς και Αλλοδαπού Δικαίου²³. Το μέσο αυτό συχνά, εντούτοις, λόγω ελλείπων πόρων και διοικητικής δυσλειτουργίας, είναι απρόσφορο. Αν συνδυαστεί δε με πολύ στενά χρονικά όρια περατώσεως της αποδείξεως, η σχετική απόφαση του άρθρου 152 παρ. 2 (β) ΚΔΔ παραβιάζει το άρθρο 20 παρ. 1 Συντ, σε συνδυασμό με την αρχή της αναλογικότητας.

Εξίσου νόμιμο και συχνά προτιμότερο μέσο θα είναι το να φέρει το πλήρες βάρος προσκομίσεως του αλλοδαπού δικαίου και της σχετικής νομολογίας ο ίδιος ο διάδικος ή/και λ.χ. ο Δικηγορικός Σύλλογος ή άλλη αρμόδια αρχή της έδρας του αλλοδαπού νομικού προσώπου.

18. Ειδικώς, ο τασσόμενος χρόνος περατώσεως της αποδείξεως ελέγχεται ως προς την τήρηση της αρχής της αναλογικότητας. Διαφορετικός χρόνος θα ταχθεί για δικαιοκρατίου της Ασίας ή της Λατινικής Αμερικής και διαφορετικός χρόνος για δικαιοκρατία του ευρωπαϊκού ηπειρωτικού συστήματος. Η βαρύτητα της υποθέσεως και η ανάγκη ταχείας περατώσεως της δίκης, εφόσον αποδεδειγμένα υφίσταται, συνιστούν παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά τη σχετική στάθμιση.

23. Βλ. ενδεικτικώς ΔΕφΑθ 3587/2013 (σκέψη 10.), ΔΠρΑθ 2463/2015 (σκέψη 9.), ΔΕφΑθ1590/2014 (σκέψη 7).

IV. Περιπτώσιολογία ελαττωματικών δικαστικών αποφάσεων

19. Σύμφωνα με τα ανωτέρω, αποφάσεις, οι οποίες παραβιάζουν τα άρθρα 25 παρ. 3, 30 παρ. 4, 144 παρ. 4 και 152 παρ. 2 ΚΔΔ, καθώς και τους ερμηνευτικούς κανόνες που συνάγονται από αυτά, είναι ελαττωματικές και θα πρέπει να εξαφανίζονται κατ' αποδοχήν σχετικού ενδίκου μέσου²⁴, εφόσον το τελευταίο υφίσταται.

Ενδεικτικώς επισημαίνονται τα ακόλουθα δυνατά σφάλματα:

1) Απαγορεύεται η εφαρμογή ελληνικού δικαίου ως προς την αντίληψη της υποβολής «όλων» των νομιμοποιητικών εγγράφων και των «ελλείψεων» τους κατ' άρθρο 28 παρ. 3 ΚΔΔ²⁵. Το άρθρο 28 παρ. 3 ΚΔΔ εφαρμόζεται αυτοτελώς, αφού πρώτα διαπιστωθεί κατά το αλλοδαπό δίκαιο ποια είναι τα έγκυρα και επαρκή στοιχεία εκπροσωπήσεως και νομιμοποιήσεως και παροχής πληρεξουσιότητας κατά τα άρθρα 25 παρ. 3 και 30 παρ. 4 ΚΔΔ. Το άρθρο 28 παρ. 3 εφαρμόζεται μετά και όχι πριν το άρθρο 144 παρ. 4 ΚΔΔ.

2) Απαγορεύεται η απόρριψη ενδίκου βοηθήματος ως अपараδέκτου²⁶ πριν εφαρμοστεί με απόλυτη συνέπεια σε

24. Οι πρωτόδικες αποφάσεις υπόκεινται σε έφεση και οι επφευακές σε αναίρεση, λόγω παραβιάσεως ουσιώδους τύπου περί την διαδικασία κατά το άρθρο 56 παρ. 1 (γ).

25. Το σφάλμα αυτό υφέρπει συχνά σε αποφάσεις τδδ. Έτσι, για παράδειγμα, αφού κατ' αρχήν παραλείπεται πλήρως η επίκληση του άρθρου 144 παρ. 4 ΚΔΔ, το Δικαστήριο θεωρεί, ορθώς, ότι θα πρέπει να ελέγξει αν «το ένδικο βοήθημα έχει ασκηθεί από το όργανο της εταιρείας, που έχει αρμοδιότητα να την εκπροσωπεί και ειδικότερα να αποφασίσει την άσκηση του ενδίκου βοηθήματος» (Κίνα/2016, σκέψη 4). Στη συνέχεια, όμως, προχωράει εσφαλμένα στην σκέψη ότι «μεταξύ των στοιχείων αυτών περιλαμβάνεται και το καταστατικό της εταιρείας, ώστε να μπορέσει το διοικητικό δικαστήριο να κρίνει αυτεπαγγέλτως το ίδιο, σύμφωνα με την υποχρέωση που έχει από το νόμο, αν το ένδικο βοήθημα ή μέσο ασκήθηκε μετά από απόφαση του αρμοδίου οργάνου της εταιρείας», έχοντας μάλιστα επικαλεστεί στην μείζονα πρόταση τον ελληνικό νόμο περί ανωνύμων εταιρειών. Τούτο είναι εσφαλμένο, διότι εφαρμοστέο ως προς το ζήτημα της εκπροσωπήσεως, είναι το αλλοδαπό δίκαιο και όχι το ημεδαπό δίκαιο των ΑΕ, στο οποίο θα μπορούσε να μην προβλέπεται καν η ύπαρξη και σύνταξη καταστατικού. Στο ίδιο σφάλμα με την Κίνα/2016 υποπίπτει και η ΔΠρΑθ 9337/2018, σχετικά με εταιρεία εδρεύουσα στην Καλιφόρνια των ΗΠΑ. Και εδώ εσφαλμένα στην μείζονα πρόταση της σκέψεως 5 γίνεται επίκληση και τελικώς εφαρμογή του Ν 2190/1920. Είναι χαρακτηριστικό της μεθοδολογικής αμηχανίας και της (λαθεμένης) μη εφαρμογής του άρθρου 144 παρ. 4 ΚΔΔ ότι η μεν Κίνα/2016 αναβάλλει την έκδοση οριστικής αποφάσεως, ενώ η ΔΠρΑθ 9337/2018 απορρίπτει την προσφυγή.

26. Έτσι χαρακτηριστικά η ΔΠρΑθ 9337/2018, Γαλλία/2015, ΝΥόρκη/2017. α) Στην ΔΠρΑθ 9337/2018 (σκέψη 8), το Δικαστήριο απορρίπτει προσφυγή και παρέμβαση, διό-

δύο στάδια, το άρθρο 144 παρ. 4 ΚΔΔ, σε συνδυασμό με

τι η προσφεύγουσα (και παρεμβαίνουσα) δεν προσκόμισε αντίγραφο του καταστατικού ή οποιοδήποτε άλλο έγγραφο (π.χ. απόφαση του Δ.Σ. ή άλλου αρμοδίου οργάνου της εταιρείας), από τα οποία να προκύπτει ότι η υπογράφουσα το πληρεξούσιο είχε πράγματι την αναγραφόμενη ιδιότητα στο δικαστικό πληρεξούσιο (Αντιπρόσωπος και Γενική Σύμβουλος), καθώς και εξουσία εκπροσωπήσεως της προσφεύγουσας εταιρείας. Εντούτοις, υφισταμένου του άρθρου 25 παρ. 3 ΚΔΔ, το τδδ όφειλε να ελέγξει, αν κατά το νόμο της Καλιφόρνιας, στην οποία εδρεύει η προσφεύγουσα εταιρεία, το πληρεξούσιο και μόνο και συγκεκριμένα η υπογραφή του δημοσίου οργάνου σε αυτό, καλύπτει όλες αυτές τις απαιτήσεις του ελληνικού δικαίου. Κατά το δίκαιο της Καλιφόρνια, είναι ενδεχόμενο η πιστοποίηση του συμβολαιογράφου, ότι ο υπογράφων το πληρεξούσιο έχει πράγματι εξουσία εκπροσωπήσεως και τις αναγραφόμενες σε αυτό ιδιότητες, να αρκεί, δίχως προσκόμιση περαιτέρω νομιμοποιητικών στοιχείων. Αυτό έπρεπε πρώτα να ελεγχθεί κατ' άρθρο 144 ΚΔΔ, πριν το βοήθημα απορριφθεί κατ' άρθρο 28 παρ. 3 ΚΔΔ. β) Στην Γαλλία/2015 (σκέψη 3), το δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή, διότι δεν προσκομίστηκε έγγραφο από το οποίο να προκύπτει ότι ο υπογράφων το πληρεξούσιο ήταν αρμόδιος ως Πρόεδρος της προσφεύγουσας για την χορήγηση εξουσιοδότησης για την άσκηση προσφυγής, ούτε άλλωστε προέκυπτε η σχετική εξουσία από ιδρυτικό καταστατικό έγγραφο. Εντούτοις, η προσφεύγουσα αποδείκνυε δε εγγράφως ότι ο χορηγώντας την πληρεξουσιότητα ήταν: ι) Πρόεδρος της προσφεύγουσας και ιι) νόμιμος εκπρόσωπός της (προσκομίστηκε απόσπασμα καταχωρίσεως στο μητρώο εμπορίου των εταιρειών). Το δικαστήριο όφειλε, πριν απορρίψει, να ελέγξει κατ' άρθρο 144 παρ. 4 ΚΔΔ, αν κατά νόμον, δηλαδή κατά τον γαλλικό νόμο (και δίχως ανάγκη περαιτέρω προσκομίσεως εγγράφων), ο Πρόεδρος ενός τέτοιου νομικού προσώπου έχει αυτοδικαίως και εξουσία χορηγήσεως πληρεξουσιότητας προς άσκηση ενδίκων βοηθημάτων στην ημεδαπή και αλλοδαπή. γ) Στην Ν. Υόρκη/2017 (σκέψη 12), το δικαστήριο απέρριψε και πάλι την προσφυγή, διότι δεν ηδύνατο να διαγνώσει, αν ο χορηγώντας την πληρεξουσιότητα, νομιμοποιείτο, με βάση το δίκαιο της έδρας της παρεμβαίνουσας, (Νέα Υόρκη), όχι μόνο να εκπροσωπεί αυτήν (α), αλλά και να αποφασίζει για την ενέργεια διαδικαστικών πράξεων ενώπιον διοικητικών δικαστηρίων (β), καθώς και να εξουσιοδοτεί τρίτα πρόσωπα προς ενέργεια διαδικαστικών πράξεων και παροχής σχετικής πληρεξουσιότητας σε δικηγόρο. Από τα έγγραφα προέκυπτε ότι ο αρχικός χορηγώντας την πληρεξουσιότητα ήταν Διευθυντής, Διευθύνων Σύμβουλος και Πρόεδρος του διαδίκου αλλοδαπού νομικού προσώπου. Το τδδ παρέλειψε εσφαλμένα να αναζητήσει το δίκαιο της εκπροσωπήσεως της Ν. Υόρκης, που δεν μπόρεσε να διαγνώσει, κατ' άρθρο 144 παρ. 4 (α) ΚΔΔ. Παρέλειψε, επίσης, να τάξει αποδείξεις κατά το εδάφιο β' του άρθρου 144 παρ. 4 ΚΔΔ, αν δεν μπορούσε να διαγνώσει το δίκαιο της Ν. Υόρκης. Είναι πιθανόν, κατά το δίκαιο της Ν. Υόρκης, ο Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος ενός τέτοιου αλλοδαπού νομικού προσώπου (ιδιότητα η οποία δεν αμφισβητείτο) να έχει εκ του νόμου την εξουσία εκπροσωπήσεως και παροχής πληρεξουσιότητας ή/και υπεξουσιοδοτήσεως προς διενέργεια διαδικαστικών πράξεων σε ημεδαπά και αλλοδαπά διοικητικά δικαστήρια. Τα άρθρα 25 παρ. 3 και 144 ΚΔΔ και πάλι παρακάμθηκαν και συνεπώς παραβιάστηκαν.

το άρθρο 25 παρ. 3 ΚΔΔ.

3) Απαγορεύεται η πρόωγη μετάβαση στο δεύτερο εδάφιο του άρθρου 144 παρ. 4 ΚΔΔ πριν αναζητηθεί από το ίδιο το Δικαστήριο κάθε πρόσφορο μέσο ευρέσεως του αλλοδαπού δικαίου. Η αναζήτηση αυτή²⁷ πρέπει να δηλώνεται (έστω και συνοπτικά) στην αιτιολογία της αναβλητικής αποφάσεως²⁸.

4) Απαγορεύεται να ληφθεί απόφαση επί τη βάσει του ελληνικού δικαίου ως προς την επάρκεια και το περιεχόμενο των στοιχείων εκπροσωπήσεως του αλλοδαπού νομικού προσώπου (παράβαση άρθρου 25 παρ. 3 ΚΔΔ - *lex loci actus*). Είναι διαφορετικό ζήτημα ότι η επάρκεια του περιεχομένου του πληρεξουσίου, καθώς και η έκταση της παρεχόμενης με αυτό πληρεξουσιότητας ως γενική ή ειδική²⁹ κρίνονται αποκλειστικώς με βάση το ημεδαπό δίκαιο (*lex fori*) ως δίκαιο του τόπου όπου ο πληρεξούσιος σκεί το βοήθημα ή δηλώνει παράσταση ή γενικώς δηλώνει τη βούλησή του με διαδικαστική πράξη (βλ. ΣτΕ 2063/2005, 3931/1999, ΑΠ 909/2004, ΣτΕ Ολ 1063/2017).

5) Η νόμιμη σύσταση και ύπαρξη του αλλοδαπού νομικού προσώπου δεν κρίνεται με τα απαιτούμενα κατά το ελληνικό, αλλά κατά το αλλοδαπό δίκαιο έγγραφα. Τα έγγραφα αυτά μπορεί να μην έχουν καμία σχέση με το κατά το ελληνικό δίκαιο απαιτούμενο καταστατικό. Μπορεί καν να μην απαιτούνται έγγραφα, αλλά να αρκεί λ.χ. η βεβαίωση ενός συμβολαιογράφου.

6) Το εάν ο χορηγών εξουσιοδότηση προς χορήγηση δικαστικής πληρεξουσιότητας έχει νομίμως τέτοια αρμοδιότητα, κρίνεται αποκλειστικά και μόνο κατά το αλλοδαπό δίκαιο, ως ζήτημα του άρθρου 25 παρ. 1 ΚΔΔ³⁰.

27. Το γεγονός ότι το τδδ δεν δύναται να διαγνώσει εκ των εγγράφων κατά πόσον υφίσταται εξουσία παροχής πληρεξουσιότητας δεν σημαίνει, βέβαια, προσπάθεια αναζήτησεως του αλλοδαπού δικαίου. Τουναντίον, δηλώνει παράκαμψη ή παρερμηνεία του άρθρου 144 ΚΔΔ.

28. Πολύ ορθά στην 8. σκέψη της η ΔΠρΑθ 20463/2015 συνάγει από τα άρθρα 144, 151 και 152 ΚΔΔ ότι -λόγω της φύσεως του αλλοδαπού δικαίου ως κανόνα δικαίου, αλλά και της δυσχέρειας την οποία αντιμετωπίζει ο δικαστής στην ανεύρεση του περιεχομένου του, το δικαστήριο οφείλει να ενεργήσει αυτεπαγγέλτως για να πληροφορηθεί, εάν δεν γνωρίζει, τον συγκεκριμένο αλλοδαπό κατά την κρίση του μέσο-. Πρβλ. ΣτΕ Ολ 3265/1990, ΣτΕ 918/2008 (7μελής), 2866/2012, ΑΠ 665/2011, ΔΕφΑθ 3587/2013 (σκέψη 9), ΔΕφΑθ 1590/2014.

29. Το ζήτημα αυτό αφορά την ερμηνεία της δηλώσεως βουλήσεως πληρεξουσιότητας καθώς και την διαδικαστική πράξη της παραστάσεως του πληρεξουσίου δικηγόρου, η οποία διενεργείται στο σύνολο του στην ημεδαπή. Έτσι ρητώς η Κίνα/2016, σκέψη 4 με παραπομπή στις αποφάσεις του ΣτΕ και του ΑΠ που παρατίθενται στο κείμενο. Βλ. και ΣτΕ Ολ 1063/2017, σκέψη 5.

30. Έτσι ορθά η ΔΕφΑθ Αμβούργο/2014 (σκέψη 4) εξαφανίζει πρωτόδικη απόφαση με την οποία το πρωτοβάθμιο δικαστήριο είχε εσφαλμένα κρίνει ότι δεν δεσμεύεται από τα

Τυχόν άμεση ή έμμεση κρίση του ζητήματος αυτού κατά ευθεία ή ανάλογη εφαρμογή του ελληνικού δικαίου είναι οικονομικώς εσφαλμένη (βλ. ΔΠρΑθ 20463/2015, σκέψη 9).

7) Είναι λαθεμένο και πρόωρο να κρίνεται πριν αναζητηθεί το αλλοδαπό δίκαιο³¹ ότι δεν υφίσταται στον φάκελο της υποθέσεως έγγραφο από το οποίο να αποδεικνύεται ότι ο εξουσιοδοτών (λ.χ. Πρόεδρος ή Διευθύνων Σύμβουλος) είναι αρμόδιος για χορήγηση εξουσιοδοτήσεως προς δικαστική πληρεξουσιότητα ή για χορήγηση δικαστικής πληρεξουσιότητας. Και τούτο διότι είναι δυνατόν κατά το εφαρμοστέο αλλοδαπό δίκαιο η αρμοδιότητα αυτή να προκύπτει ευθέως εκ του νόμου, χωρίς να υφίσταται η ανάγκη εγγράφου αποδείξεώς της. Η απαίτηση εγγράφου αποδείξεως³² σημαίνει έμμεση υπέρπουσα

αναγραφόμενα στο συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο στοιχεία, διότι δεν προέκυψε εάν η προσφυγή ασκήθηκε μετά από απόφαση του αρμοδίου οργάνου της εταιρείας. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο θεωρεί προφανώς ότι το στοιχείο αυτό δεν προκύπτει εξ εγγράφων και ιδίως από το συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο, δίχως να ψάξει κατ' άρθρο 144 § 1 ΚΔΔ αν η αρμοδιότητα του οργάνου προς παροχή πληρεξουσιότητας προέκυπτε εκ του νόμου. Το Διοικητικό Εφετείο διόρθωσε το σφάλμα. Αναζήτησε τον γερμανικό νόμο αυτεπαγγέλτως, ως όφειλε, και ανηύρε το άρθρο 35 του Γερμανικού Νόμου περί εταιρειών περιορισμένης ευθύνης (GmbHG), σύμφωνα με το οποίο ο γενικός διευθυντής GmbH (ΕΠΕ) έχει την εξουσία εκ του νόμου να εκπροσωπεί την εταιρία και να χορηγεί πληρεξουσιότητα σε δικηγόρο, χωρίς να απαιτείται απόφαση άλλου οργάνου της εταιρείας. Ήρκεσε, λοιπόν, ορθώς στο Διοικητικό Εφετείο ότι σύμφωνα με την συμβολαιογραφική βεβαίωση, ο χορηγώντας την πληρεξουσιότητα είχε την ιδιότητα του γενικού διευθυντή του εκκαλούντος αλλοδαπού νομικού προσώπου (σκέψη 4).

31. Δίκαιο δεν είναι μόνον οι τυπικοί νόμοι περί πληρεξουσιότητας ή περί εταιρειών ή περί αποδεικτικής δυνάμεως δημοσίων και ιδιωτικών αλλοδαπών εγγράφων. Όπως, ορθώς, επισημαίνει σε σχέση με το ελβετικό δίκαιο (Βασιλεία Ελβετίας) η ΔΠρΑθ 20463/2015, ως αλλοδαπό δίκαιο νοούνται οι συνταγματικές διατάξεις, νόμοι, διατάγματα ή εν γένει κανονιστικές αποφάσεις καθώς και η σχετική περί πληρεξουσιότητας και νομιμοποιήσεως νομολογία. Η ακριβής διατύπωση ως προς τη νομολογία έχει ως ακολούθως: «Πρέπει να γίνεται αναφορά στο πώς ερμηνεύονται και εφαρμόζονται στην πράξη από τα (ελβετικά) δικαστήρια, οι διατάξεις του (ελβετικού) δικαίου, ούτως ώστε να ερευνηθεί περαιτέρω, το ανακύψαν μετά τη συζήτηση της υποθέσεως ζήτημα νομιμοποιήσεως της υπογράφουσας το δικόγραφο δικηγόρου και της παρασταθείσας ως πληρεξουσιού δικηγόρου, με βάση το προσκομισθέν και συνταχθέν "ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟ"».
32. Βέβαια, το δικαστήριο διατάσσοντας απόδειξη του αλλοδαπού δικαίου, κατ' άρθρο 144 § 1 ΚΔΔ εδ. Β' ΚΔΔ, έχει την εξουσία να ζητήσει και προσκόμιση των τυχόν περαιτέρω απαιτούμενων αναγκαίων εγγράφων προς απόδειξη της εκπροσωπήσεως και της εξουσίας παροχής πληρεξουσιότητας. Τελικά, μέρος των εγγράφων που θα προσκομισθούν ενδέχεται, κατά το εφαρμοζόμενο αλλοδαπό δίκαιο, να είναι μη αναγκαία για την κατάφαση του

εφαρμογή του ελληνικού δικαίου κατά παράνομο αποκλεισμό του μόνου εφαρμοστέου αλλοδαπού δικαίου³³. Τούτο συνιστά το βασικό σφάλμα πολλών ελληνικών αποφάσεων τδδ.

V. Εφαρμογή του άρθρου 96 παρ. 3 ΚΔΔ

Εφόσον η πρωτόδικη απόφαση τδδ απέρριψε ως απαράδεκτο ένδικο βοήθημα λόγω ελλείψεως νομιμοποιήσεως ή/και πληρεξουσιότητας κατά παράβαση των άρθρων 25 παρ. 3, 30 παρ. 4, 144 παρ. 4, 152 ΚΔΔ, 11 ΑΚ και όλων των ερμηνευτικών αρχών που συνάγονται από την συνδυασμένη εφαρμογή τους η σχετική απόφαση υπόκειται σε έφεση, η οποία θα πρέπει να γίνει δεκτή³⁴. Κατ' ακολουθίαν και κατά συνδυασμένη εφαρμογή των παρ. 2 και 3 του άρθρου 96 ΚΔΔ η μη προσκόμιση αναγκαίων νομιμοποιητικών εγγράφων στην πρωτόδικη δίκη θα πρέπει να θεωρηθεί «δικαιολογημένη» (υπό την έννοια του άρθρου 96 παρ. 2 ΚΔΔ)³⁵.

Και τούτο διότι:

- α) Ο δικαστής δεν αναζήτησε το αλλοδαπό δίκαιο και δεν έταξε συμπληρωματική απόδειξη, ως όφειλε, κατ' άρθρο 144 παρ. 4 ΚΔΔ³⁶.
- β) Ο διάδικος δεν υποχρεούται να γνωρίζει εκ των προτέρων το αλλοδαπό δίκαιο της εκπροσωπήσεως και πληρεξουσιότητας, πολλώ μάλλον, αφού η νομολογία επί του θέματος είναι συγκεχυμένη και ο δικαστής παραβίασε την τάξη που επιβάλλει το άρθρο 144 παρ. 4 ΚΔΔ. Άλλωστε, ως προς την έννοια «δικαιολογημένη» του άρθρου 96 παρ. 2 ΚΔΔ, η προσέγγιση πρέπει να είναι πραγματιστι-

παραδεκτού της προσφυγής. Αυτή την υπο ατο πράκτικη επιβάλλει η αρχή της οικονομίας της δίκης. Διαφορετικά, το τδδ θα μπορούσε να οδηγηθεί σε έκδοση δύο (και όχι μίας) αποφάσεων περί συμπληρωματικής αποδείξεως. Έτσι (υπο ατο), η ΔΠρωτΑθ 20463/2015. Όταν το τδδ ζητεί αλλοδαπά έγγραφα, ορθώς επικαλείται και το άρθρο 172 ΚΔΔ, ζητώντας τα σε επίσημη μετάφραση. Βλ. ενδεικτικώς Κίνα/2016.

33. Η προσεκτική ανάγνωση των αποφάσεων της υποσημειώσεως 25, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το ελληνικό δίκαιο συνιστά εμμέσως το κεντρικό μέτρο κρίσεως, κατά παράβαση των άρθρων 25 παρ.3, 30 παρ.4 και 144 παρ. 4 ΚΔΔ.
34. Έτσι, ορθώς, η Αμβούργο /2014.
35. Για την έννοια αυτή στο άρθρο 9652 ΚΔΔ. Βλ ενδεικτικώς ΣτΕ 2208-10/2003, 73/2007, 3178/2010, 3287/1995, ΔΔ 1998,813, 1640/1994, ΔΔ 1995,687, 1952/1993, ΣτΕ 1343/2008, ΕΔΚΑ2008,736.
36. Συνεπώς, από την διάταξη συνάγεται ότι ο προσφεύγων δεν έχει το βάρος γνώσεως του αλλοδαπού δικαίου περί εκπροσωπήσεως και πληρεξουσιότητας και ειδικώς στις λεπτομέρειές του.

κή³⁷. Ως προς την υπαγωγή αυτήν, ο κανόνας «άγνοια νόμου δεν συγχωρείται» αφορά μόνον το ημεδαπό δίκαιο³⁸.

Συνεπώς, νομιμοποιητικά έγγραφα που δεν προσκομίσθηκαν πριν την πρωτόδικη δίκη μπορούν, υπό τις ανωτέρω προϋποθέσεις, να προσκομιστούν δικαιολογημένα το πρώτον στην κατ' έφεση δίκη³⁹ κατ' εφαρμογή (ευθεία ή αναλογική) του άρθρου 96 παρ. 3 ΚΔΔ.

Βεβαίως το δευτεροβάθμιο Δικαστήριο, αφού εξαφανίσει την πρωτόδικη απόφαση, λόγω (μεμονωμένης ή εν συνδυασμῶ) παραβιάσεως των άρθρων 25 παρ. 3, 30 παρ. 4, 144 παρ. 4, 152 ΚΔΔ, μπορεί να διατάξει συμπληρωματική απόδειξη, για την οποία ισχύουν όσα αναπτύχθηκαν ανωτέρω στο υπό ΙΙΙ κεφάλαιο.

VI. Συμπεράσματα - Απάντηση

1. Το τὸδ θα πρέπει πάντοτε να αναζητήσει το αλλοδαπό δίκαιο εκπροσωπήσεως, νομιμοποιήσεως και πληρεξουσιότητας, υπό τις προϋποθέσεις των άρθρων 25 παρ. 3, 30 παρ. 4 και 114 παρ. 4 ΚΔΔ.

2. Απαγορεύεται η απόρριψη ενδίκου βοηθήματος ως απαραδέκτου πριν εφαρμοσθεί με απόλυτη συνέπεια και

37. Δεν μπορεί να απαιτείται από το αλλοδαπό νομικό πρόσωπο να γνωρίζει όλους τους κανόνες αλλοδαπού, ιδιωτικού διεθνούς και ημεδαπού δικαίου που εν συνδυασμῶ, μετά από δυσχερή ερμηνεία, μπορούν να οδηγήσουν ένα δικαστήριο στην κατάφαση ή άρνηση περί του παραδεκτού ενδίκου βοηθήματος.

38. Μια άγνοια νόμου (αλλοδαπού δικαίου) που είναι συγγνωστή για τον Έλληνα δικαστή, κατ' άρθρο 144 ΚΔΔ, δεν μπορεί να θεωρείται «ασύγγνωστη» ή «αδικοιολόγητη» για το αλλοδαπό νομικό πρόσωπο. Η νομολογία τονίζει πάντα την δυσχέρεια του δικαστή να ανεύρει το αλλοδαπό δίκαιο.

39. Είτε πριν είτε μετά την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως.

στα δύο στάδια το άρθρο 144 παρ. 4 ΚΔΔ σε συνδυασμό προς τα άρθρα 25 παρ. 3 και 30 παρ. 4 ΚΔΔ.

3. Η νόμιμη ύπαρξη και σύσταση αλλοδαπού νομικού προσώπου κρίνεται μόνον επί τη βάσει του αλλοδαπού νόμου και των κατά τον αλλοδαπό αυτόν νόμο απαιτούμενων εγγράφων.

4. Το ζήτημα, εάν και κατά πόσον ο χορηγών εξουσιοδότηση προς παροχή δικαστικής πληρεξουσιότητας ή/και ο ίδιος ο παρέχων δικαστική πληρεξουσιότητα έχουν νομίμως τέτοια αρμοδιότητα, κρίνεται αποκλειστικά και μόνον κατά το αλλοδαπό δίκαιο, ως ζήτημα των άρθρων 25 παρ. 3 και 30 παρ. 4 ΚΔΔ.

Τυχόν άμεση ή έμμεση κρίση του ως άνω ζητήματος, κατά το ελληνικό δίκαιο ή με όρους του ελληνικού δικαίου, είναι δικονομικώς εσφαλμένη.

5. Η αρμοδιότητα προς χορήγηση εξουσιοδοτήσεως προς πληρεξουσιότητα ή προς πληρεξουσιότητα μπορεί να προκύπτει απευθείας εκ του αλλοδαπού νόμου, μη απαιτούμενων άλλων εγγράφων, ή, εν πάση περιπτώσει, εγγράφων, αναλόγων προς τα απαιτούμενα κατά το ελληνικό δίκαιο.

Πρώρη απαίτηση εγγράφου αποδείξεως, δίχως εφαρμογή του άρθρου 144 παρ. 4 ΚΔΔ και δίχως γνώση και εφαρμογή του αλλοδαπού δικαίου συνιστά δικονομικό σφάλμα. Η παράκαμψη ή παρερμηνεία των άρθρων 25 παρ. 3, 30 παρ. 4 και 144 παρ. 4 ΚΔΔ συνιστά παραβίασή τους.

6. Αποφάσεις ληφθείσες, κατά παράβαση των άρθρων 25 παρ. 3, 30 παρ. 4 και 144 παρ. 4 ΚΔΔ υπόκεινται σε ένδικα μέσα και μπορούν να εξαφανιστούν. Η προσκόμιση, το πρώτον, των απαιτούμενων, κατά τον αλλοδαπό νόμο, νομιμοποιητικών στον δεύτερο βαθμό είναι δικαιολογημένη, υπό την έννοια του άρθρου 96 παρ. 2-3 ΚΔΔ.